

Nr 28

LANDSKAPSFÖRORDNING

om rådgivning för gravida och barn, skol- och studerandehälsovård
samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga

Utfärdad i Mariehamn den 24 april 2015

Med stöd av 55 § landskapslagen (2011:114) om hälso- och sjukvård stadgas som följer:

**1 kap.
Allmänna bestämmelser**

1 §
Syfte

Syftet med denna förordning är att säkerställa att den offentliga hälso- och sjukvårdens hälsorådgivning och hälsoundersökningar för gravida kvinnor och familjer som väntar barn, för barn under läropliktsåldern, för elever och deras familjer samt för studerande är planmässiga, uppvisar en enhetlig nivå och tar hänsyn till individens och befolkningens behov.

2 §
Tillämpningsområde

Denna förordning tillämpas på sådan rådgivning för gravida och barn under läropliktsåldern som avses i 28 § landskapslagen om hälso- och sjukvård, på sådana tjänster inom skolhälsovården som avses i 29 §, på sådana tjänster inom studerandehälsovården som avses i 30 § samt på mun- och tandvård som avses i 39 § 1 och 3 mom.

3 §

*Studerande som är berättigade till
studerandehälsovård*

Skolor som avses i 30 § landskapslagen om hälso- och sjukvård och för vars studerande Ålands hälso- och sjukvård ska ordna studerandehälsovård är

- 1) skolor enligt landskapsförordningen (2006:69) om utbildning på gymnasienivå,
- 2) den folkhögskola som avses i landskapslagen (1999:53) om Ålands folkhögskola samt
- 3) den högskola som avses i landskapslagen (2002:81) om Högskolan på Åland.

Studeranden som studerar enligt utbildningsformen läroavtal i enligt med landskapslagen (1998:59) om läroavtalsutbildning är även berättigade till studerandehälsovård.

4 §

Tillhandahållande av tjänster

Ålands hälso- och sjukvård ska godkänna ett enhetligt handlingsprogram för rådgivningen, skol- och studerandehälsovården samt mun- och tandvården för unga.

Hälsoundersökningarna och den hälsorådgivning som planeras utifrån dem ska bilda en planmässig helhet så att individen och familjen

har möjlighet att delta i dem. När dessa tjänster erbjuds ska uppmärksamhet också ägnas åt de miljöer där barn och unga utvecklas. Hälsoundersökningar och hälsorådgivning ska efter behov ordnas multiprofessionellt.

De uppföljningsuppgifter om invånarnas hälsa och välbefinnande som inhämtats vid hälsoundersökningarna och hälsorådgivningens ska användas vid planeringen av tjänsterna.

2 kap. Hälsoundersökningarnas innehåll och omfattning

5 §

Hälsoundersökningar, kontroller av munhälsan samt specialundersökningar

Ålands hälso- och sjukvård ska ordna återkommande hälsoundersökningar och kontroller av munhälsan samt specialundersökningar i enlighet med vad som bestäms i detta kapitel för alla som hör till en på förhand angiven ålders- eller årsklass eller annan kategori samt hälsoundersökningar som utgår från individuella behov. En hälsovårdare, barnmorska, läkare, tandläkare, munhygienist eller tandskötare bör utreda behovet av stöd hos dem som inte deltar i de återkommande hälsoundersökningarna.

En hälsoundersökning kan göras av en hälsovårdare, barnmorska eller läkare. En omfattande hälsoundersökning görs av en hälsovårdare eller barnmorska i samarbete med en läkare och vid behov en psykolog. En kontroll av munhälsan kan göras av en tandläkare, munhygienist eller tandskötare.

6 §

Återkommande hälsoundersökningar

För en familj som väntar barn ska det ordnas minst en omfattande hälsoundersökning.

Under barnets första levnadsår ska det ordnas minst nio hälsoundersökningar. Sex av undersökningarna ska utföras av hälsovårdare. Undersökningarna som görs då barnet är 4 till 6 veckor respektive 8 månader gammalt ska utföras av hälsovårdare och läkare tillsammans. Den hälsoundersökning som görs då barnet är 4 månader gammalt ska vara en omfattande hälsoundersökning.

För ett barn i åldern 1 till 6 år ska det ordnas minst sex hälsoundersökningar. Då barnet är 18 månader respektive 4 år gammalt ska hälsoundersökningarna vara omfattande. En av undersökningarna ska omfatta en hälsovårdares bedömning av munhälsan.

Vårdnadshavarna ska erhålla en skriftlig kallelse till de ovan nämnda hälsoundersökningarna som gäller barn under skolåldern.

För skolelever ska det ordnas en hälsoundersökning i varje årskurs. De hälsoundersökningar som görs i årskurs ett, fem och åtta ska vara omfattande hälsoundersökningar. I den omfattande hälsoundersökningen i årskurs fem ska elevens särskilda behov i fråga om lärande och skolgång bedömas. I den omfattande hälsoundersökningen i årskurs åtta ska elevens individuella behov i fråga om yrkesval och fortsatta studier bedömas samt de stödåtgärder som behövs planeras.

För studerande som studerar vid en skola som avses i 3 § 1 mom. 1 punkten samt för studerande som genomgår en utbildning som är ett år eller längre vid en skola som avses i 3 § 1 mom. 2 punkten ska det under första studieåret ordnas en hälsoundersökning som utförs av en hälsovårdare och under första eller andra studieåret en undersökning som utförs av en läkare, om inte en läkarundersökning gjordes i samband med antagningen av den studerande. En läkarundersökning ska alltid ordnas under det första studieåret för studerande som deltar i specialundervisning eller för vilka en utredning av hälsotillståndet och studieförmågan är nödvändig på grund av studieområdet eller det kommande yrket.

För studerande som studerar vid en skola som avses i 3 § 1 mom. 3 punkten och 3 § 2 mom. ska det under det första studieåret ordnas en hälsoenkät som vid behov leder till en hälsoundersökning.

7 §

Återkommande kontroller av munhälsan

För barn under läropliktsåldern ska det ordnas en kontroll av munhälsan då barnet är 1 eller 2 år, när barnet är 3 eller 4 år samt när barnet är 5 eller 6 år.

För elever ska det ordnas en kontroll av munhälsan i årskurs ett, tre, fem och åtta.

För studerande som är berättigade till studerandehälsovård enligt 3 § ska det minst en gång under studietiden ordnas en kontroll av munhälsan då behovet av munhygienisk rådgivning och munhygieniska tjänster utreds.

8 §

Specialundersökningar i skolhälsovården

För elever som vid hälsoundersökning konstaterats ha behov av det ska följande specialundersökningar ordnas för att utvärdera elevens hälsotillstånd:

1) syn- eller hörselundersökningar som utförs av en specialist samt andra nödvändiga undersökningar som specialisten föreskriver,

2) undersökningar av den mentala hälsan som utförs av en psykolog samt efter remiss,

3) undersökningar som utförs inom den specialiserade barn- och ungdomspsykiatri.

9 §

Hälsoundersökningarnas innehåll

Vid en hälsoundersökning ska man utgående från den undersökta ålder och individuella behov kartlägga hans eller hennes tillväxt, utveckling och välbefinnande med hjälp av intervjuer, kliniska undersökningar och vid behov med andra metoder. Familjens välbefinnande utreds med en intervju. Den undersökta önskemål och åsikter ska klarläggas och beaktas på det sätt som hans eller hennes utvecklingsnivå förutsätter.

Bedömningen av den undersökta hälsotillstånd och eventuella behov av fortsatta undersökningar, stöd och vård ska göras tillsammans med den undersökta och, beroende på den undersökta ålder, med vårdnadshavarna. Vid behov görs en individuell plan för välbefinnande och hälsa eller revideras den tidigare planen.

10 §

De omfattande hälsoundersökningarnas innehåll

I den omfattande hälsoundersökning som riktar sig till en familj som väntar barn undersöks förutom moderns och fostrets hälsotillstånd också hela familjens välbefinnande genom intervjuer och vid behov med andra metoder.

Den omfattande hälsoundersökning som riktar sig till barn under läropliktsåldern och elever innehåller en intervju med barnets föräldrar och en utredning av hela familjens välbefinnande till den del det är nödvändigt för att barnets behov av hälso- och sjukvård och stöd ska kunna bedömas samt för att vården och stödet ska kunna ges.

Om vårdnadshavaren ger sitt skriftliga samtycke inkluderas i den omfattande hälsoundersökningen barnomsorgspersonalens bedömning av hur ett barn under läropliktsåldern klarar sig i barnomsorgen och av barnets välbefinnande. Vid undersökning av elev inkluderas skolans och lärarens bedömning av hur eleven klarar sig i skolan och av elevens välbefinnande. Bedömningen ska innehålla uppgifter som är nödvändiga för att kunna fastställa behovet av hälso- och sjukvård eller stöd samt för att vården och stödet ska kunna ges.

En sammanfattning av de omfattande hälsoundersökningarna ska användas då elevvårdspersonalen gemensamt bedömer det rådande läget i klassen och skolan samt behovet av eventuella extra åtgärder. Sammanfattningen får inte innehålla personuppgifter.

11 §

Kontroller av munhälsan

Vid kontroll av munhälsan utreds munnens hälsa, utvecklingen av munhälsan och behovet av vård. Vid behov utarbetas en individuell hälsoplan.

Munhälsan hos en gravid kvinna och hennes behov av vård bedöms av en yrkesutbildad person inom mun- och tandvård genom en intervju och vid behov med andra metoder. Kontroll av munhälsan hos barn under läropliktsåldern utförs av en munhygienist eller tandskötare och vid behov av en tandläkare. De återkommande kontrollerna av munhälsan hos elever utförs av en tandläkare, en munhygienist eller en tandskötare som deltagit i fortbildning. Kontrollerna av munhälsan omfattar enligt behov hälsoundersökningar som utförs av en tandläkare. Vid behov kan även specialistundersökningar av munnen utföras.

12 §

En sund och trygg skola och studiemiljö

En kartläggning om skolan och studiemiljön är sund och trygg ska göras i samarbete mellan skolans personal och dess elever eller studerande, skol- eller studerandehälsovården samt vid behov med andra sakkunniga. Skolans rektor ansvarar för att kartläggningen utförs. Arbetet med att avhjälpa de eventuella brister som konstaterats vid undersökningen ska följas upp årligen.

13 §

Identifiering av behov av särskilt stöd och tillhandahållande av stöd

Hälsorådgivningen och hälsoundersökningarna ska ordnas så att behovet av särskilt stöd hos ett barn under läropliktsåldern, en elev, en studerande eller en familj identifieras i så tidigt skede som möjligt och så att det stöd som behövs erbjuds utan dröjsmål. Behovet av särskilt stöd ska utredas om det hos ett barn under läropliktsåldern, en elev, en studerande eller en familj eller i miljön finns faktorer som kan äventyra en sund uppväxt och utveckling.

I syfte att bedöma och tillgodose behovet av särskilt stöd ska det vid behov ordnas extra besök och hembesök. Dessutom ska det utarbetas en individuellt anpassad plan för välbefinnande och hälsa i samarbete med den som behöver stöd

och, beroende på personens ålder, med hans eller hennes familj. Utfallet av planen ska följas och bedömas. I syfte att på bästa sätt bedöma och tillgodose behovet av särskilt individuellt stöd för ett barn, för en elev eller en familj, ska samarbete vid behov också bedrivas mellan aktörer såsom barnomsorgen, hemservicen, barnskyddet, elev- och studerandevården samt den specialiserade sjukvården.

3 kap. Hälsorådgivning

14 §

Hälsorådgivningens allmänna innehåll

Ålands hälso- och sjukvård ska ordna hälsorådgivning utifrån det individuella behovet och det aktuella utvecklingsstadiet i samarbete med individen och familjen så att rådgivningen bidrar till att stärka resurserna och så att klienterna kan tillämpa informationen i praktiken och ta ansvar för sin egen hälsa. Hälsorådgivningen ska basera sig på vetenskap och beprövad erfarenhet. Hälsorådgivning kan ges individuellt, i grupp och för en större gemenskap.

Hälsorådgivningen ska stödja föräldrar i deras föräldraskap och parrelation samt främja familjens sociala stödnätverk. Den ska också bidra till att främja individens och familjens hälsa inklusive den mentala hälsan samt det psykosociala välbefinnandet genom att förmedla information inom åtminstone följande områden:

- 1) fysisk, psykisk och social utveckling och mognad,
- 2) mänskliga relationer, jämställdhet, vila, sömn, fritid, näring, motion, viktkontroll, munhälsa, sexuell läggning och hälsa inklusive preventivmedel, ergonomi samt nyttjande av olika medier på ett hälsosamt och tryggt sätt,
- 3) förebyggande av våld i nära relationer och parförhållanden, olyckor, rökning och användning av alkohol och andra berusningsmedel,
- 4) vaccineringsprogrammet och förebyggande av infektioner samt
- 5) i tillämpliga delar social trygghet samt social- och hälsovårdstjänster.

15 §

Kompletterande hälsorådgivning

En familj som väntar sitt första barn ska ges multiprofessionellt ordnad familjeträning som omfattar föräldragrupsverksamhet. Hembesök ska göras hos en familj som väntar sitt första barn eller hos en familj som fått sitt första barn. Andra hembesök ska ordnas vid behov.

Den hälsorådgivning som riktar sig till en familj som väntar barn ska ges till bägge föräldrarna. Rådgivningen ska innehålla information om graviditetstiden och de risker som ansluter sig till den, om förlossningen och vården av barnet samt om förändringar i den mentala hälsan som eventuellt hänger samman med graviditeten och förlossningen. Rådgivningen ska stöda utvecklingen av ett bra samspel i den tidiga relationen mellan barn och föräldrar och stöda modern att amma.

Den hälsorådgivning som riktar sig till barn under skolåldern och elever och deras familjer ska stöda barnets utveckling, omsorgen om barnet och barnets fostran samt växelverkan mellan barnet och föräldrarna. Dessutom ska föräldrarnas välbefinnande, resurser och samverkan för barnets bästa stödjas.

Den hälsorådgivning som riktar sig till elever och studerande ska stöda och främja deras utveckling mot självständighet, studieförmåga, sunda levnadsvanor samt en god fysisk funktionsförmåga och mental hälsa samt förebygga mobbning. De studerande ska även ges information om vad som krävs för att utöva ett yrke samt de hälsomässiga utmaningar som kan vara förknippade med vissa arbeten och yrken.

16 §

Preventivmedelsrådgivning och annan rådgivning om sexuell hälsa

Rådgivning som stöder den sexuella mognaden och utvecklingen hos barn under läropliktsåldern, elever och studerande ska ingå i hälsorådgivningen och hälsoundersökningarna på ett sätt som motsvarar barnens och ungdomarnas utvecklingsstadium. Preventivmedelsrådgivning och annan rådgivning om sexuell hälsa hör till rådgivningen för gravida och ges till föräldrar i samband med besök på barnrådgivningen samt inom skol- och studerandehälsovården. Rådgivningen kan också ordnas som en del av andra tjänster.

4 kap.

Hälso- och sjukvårdstjänster för studerande

17 §

Hälso- och sjukvårdstjänster

Sådana hälso- och sjukvårdstjänster som avses i 30 § 2 mom. 3 punkten landskapslagen om hälso- och sjukvård är förutom hälsoundersökningar och hälsorådgivning även

- 1) tidigt konstaterande, vård och hänvisning till fortsatt vård vid eventuella mentala störningar och missbruksproblem,

2) tjänster som främjar sexuell hälsa, som omfattar rådgivning i frågor som gäller sexualitet och parrelationer, förebyggande av infertilitet, stöd för sexuell och könslig läggning, förebyggande av könssjukdomar och förebyggande av sexuellt våld samt annan rådgivning som gäller den sexuella hälsan och vid behov hänvisning till fortsatt vård,

3) mun- och tandvårdstjänster som omfattar hälsorådgivning, undersökning och vård av mun och tänder enligt individuella behov samt en vårdplan inkluderande egenvård som uppgjorts av en yrkesutbildad person inom mun- och tandvård utgående från en hälsoundersökning samt

4) andra hälso- och sjukvårdstjänster inom primärvården samt hänvisning till fortsatt vård.

Verksamheten som främjar hälsan och förebygger sjukdomar samt hälso- och sjukvårdstjänsterna ska bilda en helhet som främjar de studerandes hälsa, välfärd och studieförmåga.

att behovet av barnskydd utreds, om begäran om bedömning av barnskyddsbehovet, om föregripande barnskyddsanmälan, om åtgärder för att ge akt på och främja barns och unga personers välfärd, om att göra upp en plan för att främja barns och unga personers välfärd samt om att ordna och utveckla barnskyddet finns i barnskyddslagen FFS 417/2007 som genom landskapslagen (2008:97) om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen gäller i landskapet.

19 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 2015.

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna förordning får vidtas innan förordningen träder i kraft.

5 kap. Särskilda bestämmelser

18 §

Skyldigheter enligt barnskyddslagen

Bestämmelser om skyldighet att göra en anmälan när omständigheterna förutsätter

Mariehamn den 24 april 2015

CAMILLA GUNELL
lantråd

Carina Aaltonen
föredragande minister

